

9.1.2012

SISÄASIAINMINISTERIÖ

27. 01. 2012

INRIKESMINISTERIET

Sisäasiainministeriö

Sisäasiainministeriön lausuntopyyntö 23.11.2011; SM065:00/2010

ESITYSLUONNOS POLIISIN JA RAJAVARTIOLAITOKSEN HENKILÖTIETOLAKIEN SEKÄ ERÄIDEN NIIHIN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Sisäasiainministeriössä on valmistelu luonnos hallituksen esitykseksi, joka sisältää ehdotukset laeiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta. Esitysluonnos perustuu suuressa määrin eduskunnalle vuonna 2010 annettuun hallituksen esitykseen (HE 98/2010 vp), joka raukesi eduskuntavaalien vuoksi keväällä 2011. Nyt lausunnolla oleva hallituksen esitysluonnos on tarkoitus antaa eduskunnalle tammikuussa 2012.

Valtiovarainministeriö esittää lausuntopyynnön johdosta lausuntonaan seuraavaa:

Esitysluonnos ei sisällä valtiovarainministeriön toimialaan kuuluvia lakiehdotuksia. Voimassa olevassa tullilaissa (1466/1994) on tullilaitoksen henkilökäsitteitä koskevia säännöksiä, joissa viitataan muutettavaksi ehdotettuihin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain säännöksiin (2 §:n 2 mom. ja 10 § ja 22 §). Tullilaissa viitattuihin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain säännöksiin ehdotetaan pääasiassa teknisluonteisia muutoksia eikä valtiovarainministeriöllä ole niitä koskevien muutosehdotusten osalta huomautettavaa.

Valtiovarainministeriön vero-osastolla valmistellaan parhaillaan lakia henkilötietojen käsittelystä tullilaitoksessa, jota koskeva hallituksen esitys on

tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2012. Uusi laki korvaisi henkilötietojen käsittelyä koskevat tullilain säännökset, minkä lisäksi henkilötietojen käsittelyä tullilaitoksessa koskevat säännökset yhdenmukaistettaisiin soveltuvilta osin poliisin ja rajavartiolaitoksen em. henkilötietolakien kanssa muun muassa rikostorjuntayhteistyön parantamiseksi. Tästä syystä valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota seuraaviin lausuttavana olevan esitysluonnoksen kohtiin, jotka ovat merkityksellisiä myös valtiovarainministeriössä valmisteltavana olevan lakiehdotuksen kannalta.

1) Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 13 §:ssä sekä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 22 §:ssä säädetään kyseisten viranomaisten oikeudesta saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Mainituissa säännöksissä ei nykyään ole mainintaa tiedonsaannin maksuttomuudesta tai maksullisuudesta. Esitysluonnoksen mukaan sanottujen säännösten 1 momentteja ehdotetaan muutettaviksi siten, että kyseisillä viranomaisilla olisi jatkossa oikeus saada tiedot *maksutta tai tietojen irrottamiskustannuksiin perustuvaa vastiketta vastaan*. Sanottu tiedonsaantioikeus koskee pääosin viranomaisrekistereitä, mutta myös esimerkiksi majoitustoiminnan harjoittajien ja teleyritysten tietoja.

Esitysluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 22 ja 43) tiedonsaannin säätämistä vastikkeelliseksi perustellaan viittaamalla hallinnon sisäisten tietoluovutusten maksukäytäntöjä selvittäneen valtiovarainministeriön asettaman työryhmän muistioon (VM:n työryhmämuistio 11/2004) sekä pakkokeinolain (450/1987) 5 a luvun 14 §:n 1 momentin, sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 35 §:n ja 36 §:n ja viestintämarkkinalain (393/2003) 98 §:n säännöksiin, joissa säädetään teleyritykselle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Valtiovarainministeriö katsoo, että tietojen maksuttomuuden ja/tai maksullisuuden yleisistä perusteista olisi aiheellista säätää laissa selkeästi. Tulliviranomaisella on tullilain 28 §:n nojalla oikeus saada laissa säädettyjen valvonta- ja tullirikostorjuntatehtäviensä suorittamiseksi tarpeellisia tietoja pykälässä luetelluista viranomaisrekistereistä sekä esimerkiksi yhteisöjen ja yhtymien (käytännössä lentoyhtiöiden ja varustamoiden) rekistereistä matkustajia koskevia henkilötietoja. Tulliviranomainen tarvitsee sanottuja tietoja päivittäin useilta eri toimijoilta. Tullilain 28 §:n 5 momentissa säädetään tiedonsaannin maksuttomuudesta ainoastaan, että virkatehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä maksutta. Muilta kuin säännöksessä nimenomaisesti mainituilta tahoilta saatavien tietojen maksuttomuutta koskeva lainsäädännön epäselvyys on toisinaan haitannut tulliviranomaisen lainmukaista tiedonsaantioikeutta ja tehokasta tullirikostorjuntaa.

Edellä viitattu valtiovarainministeriön työryhmä tarkasteli julkisen hallinnon sisäisten tietoluovutusten maksukäytäntöjä. Työryhmä katsoi, että ainoastaan siinä tapauksessa, että viranomaisten välisistä tietoluovutuksista

viranomaistoimintaan peritään vastikkeita, tulisi vastikkeen perusteena käyttää irrottamiskustannuksia. Toisaalta irrottamiskustannuksista ei tulisi työryhmän mukaan veloittaa, jos se aiheuttaa molemminpuolista laskutusta tai laskutus on pientä suhteessa laskuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Työryhmä ei muistiossaan tarkastellut viranomaisten ja yksityisten tahojen välisiä tietoluovutuksia.

Valtiovarainministeriö pitää sisäasianministeriön esitysluonnoksessa ehdotettua sääntelytapaa ongelmallisena. Ehdotetut säännökset olisivat omiaan lisäämään epätietoisuutta tietoluovutuksiin sovellettavista hinnoitteluperiaatteista. Ehdotusten mukaan tietoluovutukset tehtäisiin joko maksutta tai irrottamiskustannuksiin perustuvaa vastiketta vastaan määrittelemättä kumpaa perustetta milloinkin käytettäisiin. Kysymys tietoluovutusten maksuttomuudesta jäisi erillisiä neuvotteluja edellyttäväksi tiedonsaannin edellytykseksi. Lisäksi säännöksissä viitattaisiin laissa määrittelemättömään irrottamiskustannusten käsitteeseen, mikä myös olisi omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä vastikkeen eli irrottamiskustannusten oikeasta määrästä kussakin tapauksessa. Epäselvä sääntely olisi omiaan vaarantamaan viranomaisten valvonta- ja rikostorjuntatehtävissä tarpeellisen oikea-aikaisen tiedonsaannin.

Ehdotettua sääntelytapaa ei voida myöskään pitää täysin valtiovarainministeriön työryhmämuistiossa 11/2004 ehdotetun mukaisena. Ehdotetut säännökset eivät nimittäin koske ainoastaan julkisen hallinnon sisäisiä tietoluovutuksia, sillä poliisilla ja rajavartiolaitoksella on sanottujen lainkohtien nojalla oikeus saada tietoja myös yksityisiltä tahoilta. Ehdotus mahdollistaisi vastikkeellisuuden myös sellaisten tietoluovutusten kohdalla, joissa ei nykyään peritä vastiketta lainkaan. Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa ei nykyään ole maksullisuutta tai maksuttomuutta koskevaa säännöstä, kun taas tullilaissa ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 17 §:n 1 momentissa on viranomaisten väliset tietoluovutukset nykyisin säädetty nimenomaisesti maksuttomiksi. Esitysluonnoksessa ei myöskään ole tarkasteltu nykyisiä hinnoitteluperusteita, eikä arvioitu tiedoista mahdollisesti maksettavien irrottamiskustannusten taloudellista merkitystä tai niiden maksamisen tarkoituksenmukaisuutta eri toimijoiden kannalta. Jää epäselväksi, miksi viranomaisen laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarvitsemat tiedot säädettäisiin maksullisiksi. Esitysluonnokseen ei sisälly arvioita ehdotuksen taloudellisia vaikutuksia.

Lausunnolla olevassa hallituksen esitysluonnoksessa valittua sääntelytapaa ei edellä selostetuista syistä voida pitää tulliviranomaisen lain mukaan suoritettavien valvonta- ja tullirikostorjuntatehtävien tehokkaan hoitamisen kannalta tarkoituksenmukaisena eikä nykytilaa selkeyttävänä. Valtiovarainministeriössä valmisteilla olevassa lakiehdotuksessa henkilötietojen käsittelyä tullilaitoksessa olisi vaikea perustella erilaista ratkaisua kuin, mikä poliisin ja rajavartiolaitoksen henkilötietojen käsittelyä koskevissa laeissa vali-

taan. Valtiovarainministeriö katsoo, että rekisteritietojen saannin maksullisuudesta ei tulisi säätää esitysluonnoksessa ehdotetulla tavalla.

Edellä tarkoitettu valtiovarainministeriön työryhmä esitti lainsäädännön selkeyttämistä asteittain niin, että tietoluovutuksista ja niistä mahdollisesti perittävistä irrottamiskustannuksista säädettäisiin pääsääntöisesti luovuttavaa viranomaista koskevassa laissa. Samaan tapaan voidaan katsoa esimerkiksi viestintämarkkinalain 98 §:ssä säädetyn teleyritysten oikeudesta korvauksen saamiseen. Sääntely, jonka mukaan *viranomaisella olisi oikeus saada asianomaisessa säännöksessä tarkoitetut tiedot maksutta, jollei tietoluovutuksista perittävistä maksuista ole muuta säädetty*, olisi työryhmän ehdottaman ja viestintämarkkinalaissa noudatetun lakisystematiikan mukaista. Valtiovarainministeriö katsoo, että henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 13 §:n 1 momenttia ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 22 §:n 1 momenttia koskevia muutosehdotuksia olisi aiheellista muuttaa vastaavasti.

2) Valtiovarainministeriö kiinnittää vielä huomiota henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 §:n 3 momentin 1 kohdassa sekä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 7 §:n 3 momentin 1 kohdassa säädettyä tutkinnan ja virka-avun tietoryhmää koskevaan muutosehdotukseen. Poliisiasiain tietojärjestelmän sanottuun tietoryhmään sisältyisivät ehdotuksen mukaan esitutkinnassa, poliisitutkinnassa, poliisin toimienpiteiden yhteydessä tai virka-aputehtävässä taikka pakkokeinolain soveltamisen yhteydessä saadut tutkinta- ja virka-aputehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot. Rajavartiolaitoksen tutkinta- ja virka-apurekisteriin sisältyvä vastaava tietoryhmä olisi asiallisesti samansisältöinen.

Valtiovarainministeriö ehdottaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun tutkinnan ja virka-avun tietoryhmään lisättäväksi myös poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009), niin sanotun PTR-lain, tarkoittamassa yhteistoiminnassa saadut tarpeelliset tiedot seuraavalla tavalla:

” 1) tutkinta- ja virka-aputehtävien suorittamiseksi, kirjaamiseksi ja tietojen hakemiseksi esitutkintalaissa (449/1987) tarkoitettussa esitutkinnassa, poliisilaissa tarkoitettussa poliisitutkinnassa, poliisin toimienpiteiden yhteydessä, *poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) tarkoittamassa yhteistoiminnassa* tai virka-aputehtävässä taikka pakkokeinolain (450/1987) soveltamisen yhteydessä saatuja tietoja (*tutkinnan- ja virka-avun tiedot*) seuraavasti:”

Sama lisäys olisi tarpeen tehdä myös henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 7 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun rajavartiolaitoksen tutkinta- ja virka-apurekisterin tutkinnan ja virka-avun tietoihin.

PTR-laissa säädetty yhteistoiminta on perinteistä virka-apua laajempaa. Esitysluonnoksessa ehdotetun sanamuodon mukaan PTR-viranomaisten yhteistoiminnassa saatuja rikostorjuntatietoja ei voitaisi kirjata tutkinnan ja virka-avun tietoihin, jos yhteistoimintaa ei katsottaisi perinteiseksi virka-avuksi. Tällainen rajaaminen vaikuttaa tietoryhmän käyttötarkoituksen kannalta perusteettomalta. PTR-laissa säädettyssä viranomaisyhteistyössä saadun ja rikostorjunnassa tarpeellisen tiedon sisällyttäminen tutkinnan ja virka-avun tietoihin parantaisi tietoryhmän käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisten tietojen kattavuutta sekä tietojärjestelmän käytettävyyttä niin poliisissa ja rajavartiolaitoksessa kuin viranomaisyhteistyössä.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Raimo Sailas

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Hannu Mäkinen

Tiedoksi:

Budjettiosasto (Majanen, Taipale, Pyrekoski)
Vero-osasto

